

SUUREN VALIOKUNNAN LAUSUNTO 1/2006 vp

**Valtioneuvoston selvitys Lissabonin strategias-
ta kasvun ja työllisyyden parantamiseksi —
Suomen kansallinen toimintaohjelma 2005—
2008**

**Valtioneuvoston selvitys Lissabonin strategiaa
koskevasta komission kevättraportista**

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan suuri valiokunta on 19 päivänä lo-
kakuuta 2005 saanut valtioneuvostolta perustus-
lain 97 §:n mukaisen selvityksen Lissabonin
strategiasta kasvun ja työllisyyden parantami-
seksi — Suomen kansallinen toimintaohjelma
2005—2008 (E 88/2005 vp).

Eduskunnan suuri valiokunta on 24 päivänä
tammikuuta 2006 saanut myös perustuslain
97 §:n mukaisen selvityksen Lissabonin strate-
giaa koskevasta komission kevättraportista (E
138/2005 vp). Valtioneuvosto on lisäksi antanut
jatkokirjelmän 1. VNK 13.02.2006.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylijohtaja Anne Brunila, valtiovarainministe-
riö
- erityisasiantuntija Antti Romppanen, valtio-
varainministeriö.

Lisäksi asiaa on käsitelty valiokunnassa Euroo-
pan unionin ministerineuvoston kokousten selvi-
tysten yhteydessä, joissa ovat olleet kuultavina

- ministeri Antti Kalliomäki
- ministeri Tanja Karpela
- ministeri Tarja Filatov
- valtiosihteeri Pertti Rauhio
- valtiosihteeri Leila Kostiainen.

Viitetiedot

Suuri valiokunta on saanut lausunnot valtiova-
rainvaliokunnalta (VaVL 30/2005 vp), hallinto-
valiokunnalta (HaVL 28/2005 vp), liikenne- ja
viestintävaliokunnalta (LiVL 17/2005 vp), sivistys-
valiokunnalta (SiVL 1/2006 vp), sosiaali- ja
terveysvaliokunnalta (StVL 3/2006 vp), talous-
valiokunnalta (TaVL 4/2006 vp), työelämä- ja
tasa-arvovaliokunnalta (TyVL 1/2006 vp) ja ympä-
ristövaliokunnalta (YmVL 36/2005 vp ja
YmVL 4/2006 vp) sekä valtiovarainvaliokunnalta
24.2.2006 kannanoton: valiokunta yhtyy val-
tioneuvoston toimintalinjaan. Lausunnot ovat tä-
män lausunnon liitteinä, ja suuri valiokunta on
lähettänyt lausunnot ja kannanoton valtioneu-
vostolle tiedoksi.

VALTIONEUVOSTON SELVITYKSET

Kumpikin valtioneuvoston kirjelmä liittyy Lissabonin strategian toteuttamiseen.

Kirjelmässä E 88/2005 vp valtioneuvosto antaa selvityksen komissiolle toimitetusta Suomen kansallisesta toimenpideohjelmasta. Suomen keskeisinä haasteina nähdään talouden kansainvälistymisen paineet tuotantorakenteeseen ja työmarkkinoille sekä väestön ikääntymisen seuraukset työmarkkinoille ja julkiseen talouteen. Valtioneuvoston tavoitteena on kehittää hyvinvointiyhteiskuntaa vahvistamalla kasvua, yrittäjyyttä ja työllisyyttä sekä parantamalla peruspalveluja.

Suomen toimenpideohjelmaan sisältyy 11 makro- ja mikrotalouteen liittyvää painopistealuetta. Makrotalouden keskeisiä tavoitteita ovat talouden vakaus ja julkisen talouden kestävyys. Mikrotalouden osalta painotetaan rakenneuudistuksia, jotka edistävät kilpailukykyä ja tuottavuutta. Työllisyyspolitiikassa tavoitteina ovat työllisyysasteen nostaminen ja työmarkkinoiden toiminnan parantaminen.

Kirjelmä E 138/2005 vp sisältää komission Eurooppa-neuvostolle valmisteleman vuosittaisen edistymisraportin, jossa tarkastellaan Lissabonin strategian toteuttamista unionissa ja jäsenmaissa, ja Suomen keskeiset kannanotot komission raporttiin.

Komissio katsoo edistymisraportissaan, että poliittinen sitoutuminen Lissabonin strategian tavoitteisiin on olemassa. Nyt on toimeenpanon aika. Komissio ehdottaa kasvun ja työllisyyden edistämiseksi neljää prioriteettia, jotka vaativat sekä eurooppalaisen että kansallisen tason toimia ja kumppanuutta.

Komission prioriteettialueet ovat: enemmän investointeja tietoon ja innovaatioihin, yrityspotentiaalın vahvistaminen etenkin PK-yritysten osalta, globalisaatioon ja ikääntymiseen vastaaminen ja kohti tehokasta ja integroitua EU-energiapolitiikkaa.

Komissio pyytää Euroopan johtajia sitoutumaan maaliskuun Eurooppa-neuvostossa näiden prioriteettitoimien toteuttamiseen vuoden 2007 loppuun mennessä.

Suomen kansallisen Lissabon-uudistusohjelman osalta komissio toteaa, että siinä määritelty keskipitkän aikavälin avainhaasteet ovat oikeaan osuneita. Komissio katsoo keskeiseksi haasteeksi kilpailun lisäämisen etenkin palvelumarkkinoilla. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää myös ikääntyvien työntekijöiden pitämiseen työelämässä. Näihin kahteen aiheeseen tulisi paneutua vuoden 2006 seurantaraportissa.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto voi pääosin yhtyä kirjelmässä E 138/2005 vp kuvattuun komission näkemykseen Lissabonin strategian toimeenpanon etenemisestä. Kevään Eurooppa-neuvoston tulisi kuitenkin komissiota selvemmin korostaa globalisaation mahdollisuuksien, sisämarkkinoiden toimivuuden ja kehittämisen sekä avoimen maailmantalouden merkitystä. Enemmän huomiota tulee kiinnittää tuottavuuden kasvun nopeuttamiseen sekä innovaatiopolitiikkaan laajasti määriteltynä.

Valtioneuvosto pitää komission valitsemia neljää prioriteettialuetta oikeina ja ajankohtaisina. Suomi suhtautuu kuitenkin varauksellisesti sellaisen yksityiskohtaisten tavoitteiden asettamiseen Eurooppa-neuvostossa, jotka merkitsevät selkeitä muutoksia vain vuosi sitten Eurooppa-neuvostossa hyväksytyihin integroituihin suuntaviivoihin vuosille 2005—2008.

Valtioneuvoston mielestä komission esittämät neljä prioriteettialuetta vaativat lisäksi seuraavia tarkennuksia:

- Enemmän investointeja tietoon ja innovaatioihin: Prioriteettitoimet kattavat varsin hyvin T&K-investoinnit, koulutusinvestoinnit, innovaatioyöstyävällisten markkinoiden luomisen sekä toimintaympäristön, joka kannustaa riskinottoihin ja innovointiin. Innovaatiopolitiikka tarjoaa arvokkaan esimerkin Lissabonin strategian osaluueesta, jolla EU-tason yhteisillä toimilla ja kansallisten toimien yhteensovittamisella on tärkeä merkitys. Pelkät investoinnit ja rahoitus innovaatio- ja tutkimustoimille eivät riitä, vaan huomiota on kiinnitettävä myös innovaatioiden

kysyntään ja toimiviin markkinoihin. Suomi pitääkin hyödyllisenä sitä, että innovaatiopolitiikan kehittämistä tarkasteltaisiin kevään Eurooppa-neuvostossa. Ahon raportin linjaukset innovaatioyöstyävällisten markkinoiden luomisesta sekä innovaatio- ja tutkimustoiminnan ns. rakenteellisesta liikkuvuudesta on tältä pohjalta mahdollista ottaa jatkotyön kohteeksi syksyllä 2006. Myös ekoinnovaatioiden ja ympäristöteknologian käyttöönoton edistäminen tulisi nostaa selvemmin esille. Ajatukseen Euroopan teknologiainstituutista Suomi ottaa kantaa myöhemmin.

- Yrityspotentiaalin vahvistaminen etenkin PK-yritysten osalta: Prioriteettitoimia tulee täydentää kiinnittämällä laaja-alaisemmin huomiota markkinoille pääsyyn, markkinoiden toimivuuteen sekä sisämarkkinoiden kehittämiseen. Unionin sisämarkkinoiden avaaminen myös palveluille hyödyttää eurooppalaisia kuluttajia, luo uusia työpaikkoja, vahvistaa kilpailua ja toimii taloudellisen kasvun moottorina. Siksi palveludirektiivi on yksi unionin keskeisimpiä välineitä Lissabonin strategian edistämiseksi. Myös eurooppalaisen säädösympäristön parantaminen tulisi huomioida keskeisenä apuvälineenä kasvun ja työllisyyden parantamiselle. Avoimen maailmantalouden ja globaalin kaupan merkitys on huomioitava.

- Globalisaatioon ja ikääntymiseen vastaaminen: On tärkeää, että prioriteettitoimien lähtökohdaksi on valittu julkisen talouden kestävyys ja velkasuhteen aleneminen. Työllisyysasteen nostamisen lisäksi tarvitaan myös tuottavuuden kasvua. Komission ennakoiman työllisyyspoliit-

tisen raportin (joustoturva) yhdeksi elementiksi tulisi lisätä työn parempaan organisointiin ja työelämän laatuun liittyvät kysymykset. On tärkeää, että tuottavuuden parantamiseen vaikuttavia tekijöitä tarkastellaan aiempaa kokonaisvaltaisemmin nyt, kun työvoiman tarjonta alkaa hiipua. Myös naisten ja miesten tasa-arvoon on kiinnitettävä huomiota. Dohan WTO-neuvottelukierroksen menestys ja tasapainoinen tulos vahvistaa monenvälistä kauppajärjestelmää sekä maailmantalouden avoimuutta ja tukee siten Lissabonin strategian tavoitteita tuottavuuden parantamiseksi ja eurooppalaisen kilpailukyvyyn vahvistamiseksi.

- Kohti tehokasta ja integroitua EU-energiapolitiikkaa: Prioriteettivalinta on oikea ja ajankohtainen. Yhteistyö ja energiavuoropuhelu erityisesti öljyn ja kaasun tuottajamaiden kanssa on tärkeää. Pidämme hyvänä ajatusta EU:n energiapolitiikan tiiviimmästä integroimisesta EU:n ulkosuhdepolitiikkaan, jolloin ulkosuhdepolitiikka tukisi varman, turvallisen ja ilmastopolitiikan tavoitteita tukevan eurooppalaisen energiajärjestelmän luomista. Vuoropuhelua tulisi kuitenkin kehittää lisäämällä neuvoston osallistumista. Neuvoston toimintaa ulkosuhteiden hoidossa voisi parantaa esimerkiksi lisäämällä nykyisen ja tulevien puheenjohtajien osallistumista yhteistyöhön. Myös alueellisen ulottuvuuden sisällyttämistä yhteistyöhön tulisi harkita mahdollisuuksien mukaan. Kansainvälisillä foorumeilla EU:n tulisi pyrkiä koordinoituihin näkökantoihin ottaen huomioon yhteisön ja jäsenmaiden välinen toimivallanjako.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Taustaa

Lausunnossaan SuVL 1/2005 vp suuri valiokunta antoi tukensa Lissabonin strategian paremmalle kohdentamiselle kasvuun ja työllisyyteen. Valiokunta kuitenkin korosti sitä, että "tämä ei saa merkitä strategian muiden ulottuvuuksien unohtamista, sillä kasvuun ja työllisyyteen keskittymällä voidaan saada aikaan kestäviä tuloksia vain, jos samalla päättäväisesti sitoudutaan

myös sosiaalisen ulottuvuuden ja ympäristön osalta kestävään kehitykseen. Kestävä kehitys ja ympäristönäkökulma sekä Euroopan sosiaalisen mallin vahvistaminen ovat perusratkaisuja, joihin Lissabonin strategian konkreettisten toimenpiteiden tulee perustua."

Valiokunta korosti myös sitä, että Lissabonin strategian vaatimien uudistusten tekemisessä ja niiden seurannassa on painotettava laajan poliiti-

tisen sitoutumisen tarvetta ja laajaa osallistumista. Kansalliset parlamentit, työmarkkinajärjestöt ja muut sidosryhmät on saatava mukaan strategian toteuttamiseen.

Suuri valiokunta on tyytyväinen siihen tapaan, jolla valtioneuvosto on vienyt eteenpäin Lissabonin strategian kansallista toimenpideohjelmaa yhteistyössä etujärjestöjen ja sidosryhmien kanssa. Myös eduskunnan osallistuminen Lissabonin strategian käsittelyn eri vaiheisiin on turvattu valtioneuvoston kirjelmien laajan erikoisvaliokuntakäsittelyn kautta. Tämä edesauttaa kansallisen toimintaohjelman yksittäisten toimenpiteiden käsittelyä eduskunnassa.

Yleistä strategian toteuttamisesta ja Suomen toimintaohjelmasta

Suuri valiokunta voi yhtyä valtiovarainvaliokunnan arvioon, jonka mukaan EU ei ole tällä hetkellä lähelläkään niitä tavoitteita, jotka se asetti viisi vuotta sitten. Lissabonin kunnianhimoiset tavoitteet ovat karanneet yhä kauemmaksi, ja unionin kehitys on polkenut paikallaan. Koko unionin tulevaisuuden kannalta onkin aivan ratkaisevaa, että viimeistään tässä vaiheessa jäsenmaat sitoutuvat aidosti uudistusten täytäntöönpanoon ja ryhtyvät toteuttamaan niitä myös konkreettisesti. Jäsenmaiden erityisongelmien huomioon ottaminen ei saa muodostua esteeksi unionin kehitykselle, vaan kilpailukykyinen ja taloudellisesti vahva unioni edellyttää kaikkien jäsenmaiden panosta ja ponnistuksia yhdessä sovitujen päämäärien saavuttamiseksi.

Suomi on menestynyt monissa kansainvälisissä arvioinneissa erittäin hyvin ja Suomen talous on todettu varsin kilpailukykyiseksi. Valiokunnan mielestä monet Suomessa toteutetut uudistukset ja hankkeet voivat toimia hyvinä esimerkeinä myös muille EU-maille. Onkin tärkeää, että kansalliset toimintaohjelmat ovat vertailukelpoisia ja että jatkossa vertaisarviointia tehostetaan.

Suomen kansallisesta toimintaohjelmasta valtiovarainvaliokunta toteaa, että toimenpideoh-

jelma on sinänsä perusteellinen ja siinä on tuotu esille monipuolisesti ja avoimesti suomalaisen yhteiskunnan suuria haasteita.

Ohjelmassa on käsitelty Suomen toimintaympäristön keskipitkän ja pitemmän aikavälin keskeisiä kysymyksiä, kuten väestön ikärakenteen nopeaa heikkenemistä, työvoiman määrän kääntymistä laskuun, julkisen talouden tasapainoa, yritysten ja kotitalouksien toimintaympäristön kannustimia sekä työllisyyden ja tuottavuuden kehitystä. On kuitenkin huomattava, että toimenpideohjelmaan ei sisälly uusia avauksia, vaan se perustuu lähinnä jo olemassa oleviin asiakirjoihin, kuten hallitusohjelmaan, valtiontalouden kehyksiin vuosille 2006–2009, hallituksen strategia-asiakirjaan sekä Suomi maailmantaloudessa -selvityksen loppuraporttiin. Ohjelmassa mainituista toimenpiteistä osa on uudistuksia tai hankkeita, jotka ovat muutoinkin jo toteutumassa.

Suuri valiokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan yleiseen arvioon Lissabonin strategian toteutumisesta ja Suomen kansallisesta toimintaohjelmasta.

Valiokunta pitää strategian toteutuksessa keskeisenä sitä, että jäsenvaltiot sitoutuvat Lissabonin strategiaan Eurooppa-neuvostossa tehtyjen yhteisten päätösten sekä omien kansallisten ohjelmien kautta. Kaikki jäsenvaltiot tuottavat ideoita, joita voidaan vertailla, muokata ja toteuttaa osana omia ohjelmia. Vertaisarvio ja toisilta oppiminen ovat oleellisia.

Valiokunnan mielestä on myös tärkeää, että komissio pitää kiinni tavoitteistaan ja tehostaa toimiaan, jotta prosessi kokonaisuutena saadaan toimimaan paremmin. Suomen tulee puolustaa komission ilmaisuvapautta ja korostaa komission velvollisuutta toimia ja esittää myös hankalilta tuntuvia näkemyksiä ja suosituksia perustamissopimuksissa määriteltyjen toimivaltuuksiensa mukaisesti ja niiden rajoissa.

Ohjelman painotukset ja sen suhde muihin politiikkoihin

Suurelle valiokunnalle antamassaan lausunnossa eduskunnan hallintovaliokunta pitää myönteisenä, että Suomen kansallisessa toimenpideohjelmassa lähtökohtana on talouden, työllisyyden ja sosiaalisen koheesion keskinäinen riippuvuus. Hyvinvointipalvelut, tasa-arvo, ihmisen vahva perusturva ja turvallisuus ovat osa vahvaa kilpailukykyä, joiden merkityksen voidaan arvioida tulevaisuudessa jopa kasvavan. Valiokunta pitää tärkeänä yhteistyötä työmarkkina- ja elinkeinojärjestöjen, kansalaisyhteiskunnan ja kolmannen sektorin kanssa tavoitteita toteutettaessa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, että Suomen kansallisessa Lissabon-toimenpideohjelmassa tavoitellaan taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää kehitystä. Valiokunta toteaa edelleen, että maissa, joissa panostetaan sosiaaliseen suojeluun, myös talouden ja työllisyyden kehitys on suotuisampaa. Parhaiten Lissabonin tavoitteiden saavuttamisessa ovat menestyneet Ruotsi, Tanska ja Suomi, joissa on verrorahoitteinen hyvinvointijärjestelmä ja laaja julkinen sektori. Toimenpideohjelman mukaan talouspolitiikan ja muun yhteiskuntapolitiikan keskeinen tehtävä on varmistaa, että kilpailukyvyn edellyttämä uudistuminen kohottaa väestön hyvinvointia, lisää työllisyyttä, parantaa ympäristön tilaa ja lisää sosiaalista koheesiota. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää myönteisenä, että ohjelma lähtee vahvemmin näiden eri alueiden keskinäisestä riippuvuudesta ja niiden välisen tasapainon tärkeydestä kuin komission tiedonanto. Taloudellinen vakaus ja talouskasvu ovat tärkeitä hyvinvointijärjestelmän kannalta. Toisaalta taloudellinen kasvu edellyttää hyvin toimivia hyvinvointipalveluita ja riittävää sosiaaliturvaa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että taloudellisen kasvun ja sosiaalisen koheesion nykyistä parempi tasapaino ilmenee myös konkreettisissa toimenpiteissä toimenpideohjelmaa toteutettaessa.

Eduskunnan ympäristövaliokunta toteaa, että kestävä kehitys -näkökulma tuli osaksi Lissabonin strategiaa Göteborgin huippukokouksen tu-

loksena. Uudistetussa Lissabonin strategiassa kestävä kehitys on aikaisempaa vankempi osa kasvun ja työllisyyden edistämistä painottavaa strategiaa. Lissabonin strategia ja kestävä kehityksen strategia luovat yhdessä perustaa eurooppalaiselle talous- ja yhteiskuntamallille.

Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että Suomi on riittävän houkutteleva sijoituspaikka korkeaa osaamista vaativalle tutkimus-, kehitys-, innovaatio- ja yritystoiminnalle. Suomen houkuttelevuutta voidaan merkittävästi lisätä synnyttämällä kansainvälisen tason osaamiskeskittymiä maamme eri osiin. Suomen vahvuuksia on kyettävä hyödyntämään selvästi aiempaa laajempana kokonaisuutena, jossa yhdistyvät korkeatasoinen tiedeosaaminen, hedelmällinen innovaatioympäristö, korkeatasoiset hyvinvointiyhteiskunnan palvelut sekä puhdas ja viihtyisä elinympäristö.

Suuri valiokunta yhtyy erikoisvaliokuntien yleisiin kannanottoihin, jotka määrittelevät strategian suhdetta muihin politiikkalohkoihin. Ne korostavat suuren valiokunnan aikaisemman lausunnon (SuVL 1/2005 vp) tavoin yhteiskuntapolitiikan eri osa-alueiden keskinäistä riippuvuutta.

Valiokunta huomauttaa lisäksi, että ponnisteluja yritysverotuksen pohjan yhtenäistämiseksi ja ympäristöverotuksen minimiharmonisoimiseksi on jatkettava.

Investointeja tietoon ja innovaatioihin

Panostukset T&K-toimintaan ja innovaatioihin — innovaatioiden lisääminen myös kysynnän kautta

Eduskunnan sivistysvaliokunta on lausunnossaan pitänyt myönteisenä sitä, että Suomessa julkisia tutkimus- ja kehitysvaroja lisätään vuosittain 5—7 prosentilla, millä pyritään vaikuttamaan siihen, että T&K-investointien bruttokansantuoteosuus nousisi neljään prosenttiin vuosikymmenen loppuun mennessä. Sivistysvaliokunta korostaa, että Suomen kansantaloudelle

neljän prosentin BKT-tason saavuttaminen on välttämätöntä osaamisperustaisen kilpailukyvyn säilyttämiseksi.

Valtiovarainvaliokunta puolestaan toteaa, että kansainväliset haasteet huomioiden tavoitteita voi olla joiltakin osin syytä nostaa vielä korkeammalle. Esimerkiksi osaamisen ja innovaatiopolitiikan suhteen Suomen valitsemat toimintalinjat ovat sinänsä osoittautuneet onnistuneiksi, mutta T&K-panostukset eivät kuitenkaan ole vielä tuottaneet riittävästi uusia innovaatioita ja yrityksiä. Lisäksi myös monet muut EU- ja Kaukoidän maat ovat niin ikään omaksumassa osaamiseen ja innovaatioihin perustuvan strategian. Globalisaation edetessä kilpailu parhaista osajista ja yrityksistä lisääntyy. Menestyäkseen myös jatkossa Suomen on edelleen vahvistettava muun muassa sellaisia toimia, joilla kansainvälisiä innovatiivisia yrityksiä ja huippuosajia kyetään houkuttelemaan Suomeen.

Sivistysvaliokunnan lausunnossa todetaan myös, että tutkimus- ja kehitystoimintaan suunnattujen resurssien vaikuttavuutta pyritään nostamaan valitsemalla entistä tarkemmin kehittämisalueet ja luomalla kansainvälisesti kilpailukykyisiä tieteen ja teknologian huippuyksiköitä ja osaamiskeskittymiä. Käytännössä tämä tarkoittaa pidemmälle menevää erikoistumista aloille, joilla voidaan kehittää Suomeen maailmanluokan osaamista. Korkeakoulujen tulee profiloitua vahvuksiensa mukaisesti, jolloin päästään rakentamaan yhteistyöhön korkeakoulujen ja muiden toimijoiden kanssa sen sijaan, että kilpailtaisiin samoilla aloilla. Tämä vaatii kuitenkin sitä, että korkeakoulut tunnistavat aiempaa paremmin omat vahvuus- ja osaamisalueensa. EU:n rakennerahastovarojen osalta valiokunta toteaa, että niiden kohdentaminen nykyistä voimakkaammin innovaatio- ja T&K-toimintaan on perusteltua.

Talousvaliokunnan lausunnossa todetaan, että komission lähestymistapa aiheeseen painottuu hyvin pitkälle innovaatioiden rahoitukseen. Tämä on talousvaliokunnan näkemyksen mukaan liian suppea näkökulma, ja sitä tulisikin laajentaa valtioneuvoston esittämään suuntaan. Kyse on laajasta osaamisen kehittämisen ja hyö-

dyntämisen kattavasta kokonaisuudesta, jossa tulisi joustavasti saada käyttöön yhteisön voimavarat niin tiedeyhteisöissä kuin yrityksissäkin. Yritysten roolia ei tältä osin voi liikaa korostaa. Ilman kasvuun ja kehittymiseen houkuttelevaa yritysilmapiiriä ei synny innovaatioiden kysyntää eikä uutta liiketoimintaa.

Suuri valiokunta yhtyy erikoisvaliokuntien lausuntojen mukaisesti valtioneuvoston T&K-panoksia koskevaan linjaan, joka tähtää kansallisen T&K-panostuksen bkt-osuuden nostamiseen neljään prosenttiin vuosikymmenen loppuun mennessä.

Valiokunta yhtyy talousvaliokunnan lausunnon mukaisesti myös niihin valtioneuvoston näkemyksiin, joiden mukaan innovaatiotoiminta tarvitsee kehittyäkseen riittävän panostuksen lisäksi myös markkinoita, jotka edistävät innovaatioiden kysyntää ja niiden taloudellista hyödyntämistä. Tätä korostetaan myös Esko Ahon johtaman riippumattoman asiantuntijaryhmän raportissa "Creating an Innovative Europe". Valiokunta tukee valtioneuvoston pyrkimystä ottaa innovaatioiden kysyntään liittyvät seikat jatkotyöskentelyn kohteeksi Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella.

Ympäristöinnovaatiot ja -teknologia

Valtiovarainvaliokunta toteaa, että ympäristöteknologiat ovat olleet jo pitkään T&K-toiminnan painopiste Suomessa, mutta alalla on vielä huomattavaa kasvupotentiaalia. Valiokunta pitää tärkeänä, että jatkossa ympäristöteknologian kehittymistä vahvistetaan ja suomalaisen ympäristötekniikan ja -osaamisen vientimahdollisuuksia tehostetaan.

Ympäristövaliokunnan mukaan ekoinnovaatioihin liittyy suuria mahdollisuuksia niin ympäristön tilan kuin kilpailukyvyn kannalta ja näitä tulee edistää ympäristöteknologian toimintaohjelman toteuttamiseksi onnistuneesti. Ekoinnovaatioiden edistämistavoite liittyy myös vahvasti komission kestävästä kehityksestä strategian ta-

voitteeseen valmistella kestävän tuotannon ja kulutuksen toimintaohjelma.

Suuri valiokunta yhtyy erikoisvaliokuntien kannanottoihin ja tukee valtioneuvoston linjaa, jonka mukaan ekoinnovaatioiden ja ympäristötekniikan edistäminen tulee nostaa selvemmin esille Lissabonin strategiaa koskevassa jatkotyökentelyssä.

Yrittäjyyden, tuottavuuden, sisämarkkinoiden ja avoimen maailmantalouden edistäminen:

Sisämarkkinoiden ja tuottavuuden edistäminen

Eduskunnan talousvaliokunta katsoo, että Lissabonin tavoitteiden toteuttaminen edellyttää jäsenmailta sitoutumista niin sisämarkkinoiden kuin globaalin taloudenkin kehittämiseen. Yhteisön sisällä on ollut viime aikoina selvästi nähtävissä paineita protektionismin lisäämiseen erityisesti suhteessa kolmansiin maihin. Tämän kaltainen ilmapiiri ei anna hyvää pohjaa jatko-työlle, ja Suomen tulisinikin voimakkaasti ajaa valtioneuvoston kannan mukaista globalisaation mahdollisuuksia ja avoimen maailmantalouden merkitystä painottavaa näkökulmaa.

Talousvaliokunta haluaa painottaa erityisesti palvelusektoria, joka kattaa laajan kirjon aloja rakentamisesta rahoitusmarkkinoihin. Palvelujen sisämarkkinoiden avaaminen tulisi nykyistä selkeämmin nähdä kansallisena etuna ja mahdollisuutena sekä yrityksille että kuluttajille. Työn tuottavuuden lisääminen on haaste koko EU:lle. Suomen osalta sitä kaivataan erityisesti palvelusektorilla. Saadaksemme täyden hyödyn avautuvista markkinoista Suomen tulee panostaa uusiin teknologia-, palvelu- ja toimintatapainnovaatioihin, joiden merkitys hyvinvoinnin ja kilpailukyvyyn kannalta tulee valiokunnan näkemyksen mukaan kasvamaan entisestään.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mukaan sosiaalisen suojelun alalla toimenpiteet kohdistuvat ennen muuta julkisen sektorin toiminnan tehokkuuden ja taloudellisuuden lisäämiseen ja

palvelujen kehittämiseen. Valiokunta korostaa, että erityisesti toimenpideohjelmassa mainituilla palvelutuotannon rakenteiden ja toimintatapojen uudistamisella, erikoistumisen ja suurempien kokonaisuuksien hyödyntämisellä sekä tieto- ja viestintätekniikan käytön tehostamisella voidaan parantaa julkisen sektorin vastuulla olevien palvelujen saatavuutta ja laatua. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että hyvinvointipalvelujen kilpailuttamisessa tulee ottaa huomioon näiden palvelujen erityinen luonne ja turvata kansalaisille pitkäjänteiset ja laadukkaat palvelut. Myös yleishyödyllisten kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet ja voimavarat tulee hyödyntää ja turvata niiden toimintaedellytykset kilpailun avautuessa.

Suuri valiokunta yhtyy erikoisvaliokuntien kannanottojen mukaisesti valtioneuvoston kantoihin. Palveludirektiivin osalta valiokunta toteaa, että se ottaa kantaa ehdotuksen yksityiskohtiin sen jälkeen, kun valtioneuvosto toimittaa eduskunnalle komission muutettua ehdotusta koskevan jatkokirjelmän.

Pk-yritysten tukeminen

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mukaan komission toimenpidelinjauksessa pk-yritysten liiketoimintapotentiaalin vapauttamisesta ehdotetaan muun muassa hallinnollisten kustannusten mittaamenetelmien käyttöön ottamista, jotta saataisiin vertailutietoa kunkin maan hallinnollisten rasitteiden määrän arvioimiseen. Valiokunta pitää näitä ehdotuksia kannatettavina samoin kuin ehdotuksia ensimmäisen työntekijän palkkaamisen helpottamiseksi. Olennaista Suomessa olisi saada nostettua yrittäjähalukkuutta ja vähentää epäonnistumisen pelkoa. Pk-yritykset tarvitsisivat myös tukea innovaatiotoimintaa edistävän kehittämistyön käynnistämiseen.

Ympäristövaliokunta korostaa, että pienet ympäristöteknologia-yritykset tarvitsevat tukea kaupallistamisen ja markkinoinnin kehittämisessä, viennin edistämisessä ja vientimarkkinoiden tarpeiden ja potentiaalin kartoittamisessa. Yritysten verkottuminen ja kumppanuuksiin perus-

tuvien liiketoimintamallien luominen on tärkeää markkinauskottavuuden saavuttamiseksi kriittisen massan kautta. Yritysrahoitusta tulee määrätietoisesti edistää tukemalla pilottihankkeita ja referenssilaitoksia. Uudet rahoitusmallit ovat tarpeen ympäristöteknologiainvestointien riskien jakamiseksi. Valiokunta katsoo, että uusien teknologiahankkeiden syntymisen kannustamiseksi tarvitaan selkeitä, pitkän aikavälin linjauksia, joiden varaan toimijat voivat perustaa kannattavuuslaskelmansa ja investointipäätöksensä.

Suuri valiokunta yhtyy erikoisvaliokuntien lausunnoissa esitettyihin näkemyksiin ja valtioneuvoston kantaan.

Työelämän kysymykset osana globalisaatioon ja ikääntymisen haasteisiin vastaamista

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta korostaa työelämään ja tasa-arvoon liittyvien muutosten merkitystä myös strategian muiden painopistealueiden tavoitteiden saavuttamisessa. Työpaikoilla tehtävät työilmapiiriä ja työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia koskevat uudistukset ovat välttämättömiä, jotta osaamiseen ja innovaatioihin tehdystä panostuksesta saadaan enemmän hyötyä tuottavuuden kasvuna ja lisätyöpaikkoina ja luodaan siten hyvinvointia Suomelle ja Euroopalle.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mukaan keskeinen edellytys työpaikkatason innovaatio toiminnalle on koko henkilöstön osaamisen jatkuva ylläpito ja kehittäminen. Ottaen huomioon, että pulaa työvoimasta uhkaa ensimmäisenä tulla juuri ammattityöntekijöistä, tärkeää olisi, että hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa ryhtyisi toimenpiteisiin, jotta näissä tehtävissä työskentelevien osaamisen ylläpitoon ja kehittämiseen kiinnitettäisiin erityistä huomiota. Korkea osaaminen ja ammattitaidon jatkuva kehittyminen helpottaisivat myös työpaikan vaihtoa tuotantorakenteen muutos- ja saneeraus tilanteissa.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mukaan komission nk. joustoturvaa (flexisecurity) koskeva muotoilu voi olla tulkittavissa niin, että edellytykset sosiaalisesti yhtäläiselle kohtelulle

voivat syntyä vain purkamalla työelämän turvarakenteita. Valiokunta ei pidä perusteltuna, että työelämän ja kilpailukyvyn kehittämisessä valitaan kustannuskilpailuun perustuva tie. Se ei olisi sellainen valtioneuvoston hyväksymän kilpailukykystrategian mukainen, osaamisen kehittämistä korostava "korkean tien" valinta, jota myös ILO:n globalisaation sosiaalista ulottuvuutta tutkinut komissio kehittyneille maille suosittelee. Tuottavuutta ja kilpailukykyä tuleekin kustannuskilpailun sijasta hakea innovaatioihin ja osaamiseen perustuvasta työelämän kehittämisestä. Turvalliset työsuhteet ovat keskeinen edellytys työntekijöiden luovuuskapasiteetin hyödyntämiselle.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunnossa huomautetaan, että komission arvioissa Suomen kansallisesta Lissabon-uudistusohjelmasta katsotaan, että enemmän huomiota tulisi kiinnittää muun muassa maahanmuuttajien ja vajaakuntoisten integroimiseen työmarkkinoille. Valiokunta yhtyy komission näkemykseen ja korostaa, että maahanmuuttajat ja vajaakuntoiset muodostavat merkittävän työvoimareservin, joka tulisi saada nykyistä paremmin käyttöön. Maahanmuuttajien ja vajaakuntoisten työssäkäyntimahdollisuuksien parantaminen ehkäisee myös syrjäytymistä ja vähentää heihin kohdistuvia syrjiviä asenteita.

Suuri valiokunta yhtyy erikoisvaliokunnan esittämiin huomautuksiin valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan joustoturvaa koskevan komission raportin yhdeksi elementiksi tulee lisätä työn parempaan organisointiin ja työelämän laatuun liittyvät kysymykset. Valiokunta korostaa myös valtioneuvoston kantaa, jonka mukaan on tärkeää, että tuottavuuden parantamiseen vaikuttavia tekijöitä tarkastellaan aiempaa kokonaisvaltaisemmin nyt, kun työvoiman tarjonta alkaa hiipua.

Energia ja infrastruktuuri

Talousvaliokunta katsoo, että komission merkittävimpänä uutena avauksena on energiapolitiikan nostaminen neljän tärkeimmän prioriteetin

joukkoon. Valiokunta pitää tätä erittäin tarpeellisenä lisäyksenä. Kohtuuhintaisen energian saannin turvaaminen ja yhteisön tuontienergiariippuvuuden vähentäminen on yksi keskeisistä tekijöistä Lissabonin strategian toteutumisen kannalta pitää valtioneuvoston yhteistä energiapolitiikkaa koskevia kantoja jossain määrin varovaisina. Energiasektorin osalta valtioneuvosto näkee tarvetta yhteisötason toimille lähinnä kansainvälisen yhteistyön osalta. Valiokunta katsoo, että Suomen sisämarkkinoiden toimivuutta ja kehittämistä koskevan yleislinjan tulisi nykyistä selkeämmin koskea myös energiasektoria, jolla on tässä suhteessa vielä suuria haasteita edessään.

Ympäristövaliokunnan mukaan komission raportissa korostetaan aikaisemmasta poiketen energiatehokkuutta ja uusiutuvia energialähteitä sekä EU:n yhteisen energiapolitiikan tarvetta. Energiakysymysten merkityksen vahvistumista Lissabonin strategiassa voidaan pitää ympäristöasioiden ja kestävä kehityksen kannalta myönteisenä, mutta huomiota on kiinnitettävä samanaikaisesti siihen, että vähemmälle huomiolle jääneet ympäristöteknologian ja ekoinnovaatioiden edistämiset saavat jatkossa yhä vahvemman roolin.

Ympäristövaliokunta toteaa, että Suomen kansalliseen toimenpideohjelmaan on sisällytetty vain viittauksia valmisteilla olevaan energia- ja ilmastostrategiaan. Toimenpideohjelman täydentäminen tältä osin onkin tarpeen strategian tultua hyväksytyksi.

Liikenne- ja viestintävaliokunta pitää hyvänä, että yksi ohjelman painoalueista käsittelee

tieto-, viestintä- ja liikenneyhteyksien parantamista. Tärkeänä osatekijänä on myös tietoyhteiskunnan tarvitseman infrastruktuurin parantaminen ja informaatioteknologian käytön edistäminen. Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelma ja laajakaistastrategia ovat keskeiset välineet, joilla haasteisiin vastataan. Valiokunta kiinnittää huomiota tietoturvallisuusnäkökohtiin ja katsoo, että strategiassa tulee kiinnittää huomiota verkoturvallisuuden kehittämiseen.

Hallintovaliokunta toteaa, että harvaan asutuilla alueilla ja maaseudulla esimerkiksi vähenevä ja ikääntyvä väestö, pitkät etäisyydet ja huono saavutettavuus asettavat erityisvaatimuksia muun muassa kunnallisille palveluille, infrastruktuurille ja elinkeinotoiminnan edellytyksille. Valiokunta korostaa alueiden erilaisuuden tunnistamista ja vahvaa panostamista osaamiseen ja innovaatioihin. Suurilla kaupunkiseuduilla on oma erityisasema alueellisessa kehityksessä ja kansantalouden vetureina.

Suuri valiokunta yhtyy erikoisvaliokuntien esittämiin näkemyksiin. Valiokunta korostaa talousvaliokunnan lausunnossa esitetyllä tavalla sitä, että Suomen tulee nykyistä selvemmin painottaa energiasektorin merkitystä kilpailukytekijänä.

Lausunto

Lausuntonaan suuri valiokunta ilmoittaa,

että edellä esitetyin näkemyksin ja kannanotoin valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

SuVL 1/2006 vp — E 88/2005 vp, E 138/2005 vp

Helsingissä 10 päivänä maaliskuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Vilén /kok	Susanna Rahkonen /sd
vpj.	Antti Kaikkonen /kesk	Juha Rehula /kesk
vpj.	Kimmo Kiljunen /sd	Jouko Skinnari /sd
jäs.	Mikko Elo /sd	Astrid Thors /r
	Merikukka Forsius /vihr	Kimmo Tiilikainen /kesk
	Heidi Hautala /vihr	Tapani Tölle /kesk
	Pertti Hemmilä /kok	Kari Uotila /vas
	Toimi Kankaanniemi /kd	Jan Vapaavuori /kok
	Johannes Koskinen /sd	Matti Väistö /kesk
	Miapetra Kumpula-Natri /sd	vjäs. Jouko Laxell /kok
	Markku Laukkanen /kesk	Pentti Tiusanen /vas
	Marjo Matikainen-Kallström /kok	Jutta Urpilainen /sd.
	Outi Ojala /vas	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Pekka Nurminen.